

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ANTHONY COLLINS
föredraget den 2 mars 2023¹

Mål C-35/22

Cajasur Banco SA.
mot
JO,
IM

(begäran om förhandsavgörande från Audiencia Provincial de Málaga (Provinsdomstolen i Málaga, Spanien))

”Begäran om förhandsavgörande – Rådets direktiv 93/13/EEG – Oskäligen villkor i konsumentavtal – Allmänna villkor för ett hypotekslåneavtal som ogiltigförklarats av nationell domstol – Nationell lagstiftning som kräver att konsumenten ska ha framställt en betalningsanmodan innan talan väcktes för att få ersättning för sina rättegångskostnader i ett senare domstolsförfarande – Effektivt domstolsskydd – God rättskipning”

I. Inledning

1. I artikel 395 i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (civilprocesslagen 1/2000) av den 7 januari 2000² (nedan kallad civilprocesslagen), som har rubriken ”Fördelning av rättegångskostnaderna när talan medges” föreskrivs följande:

”1. Om en part har medgett talan innan ett svaromål har avgetts, ska ingen av parterna förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, såvida inte domstolen efter vederbörlig prövning finner att svaranden varit i ond tro.

Svaranden ska anses ha handlat i ond tro om käranden, innan talan väcktes, hade riktat en trovärdig och välgrundad betalningsanmodan till svaranden, om ett medlingsförfarande hade inletts eller om det hade riktats en begäran om förlikning till svaranden.

2. När talan medges efter det att svaromål har avgetts ska punkt 1 i den föregående artikeln tillämpas.”

¹ Originalspråk: engelska.

² BOE nr 7 av den 8 januari 2000, s. 575.

3. Måste en konsument som avser att åberopa nationella bestämmelser som införlivar rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal³ som grund för att en domstol ska ogiltigförklara villkor om hypoteksavgifter i ett låneavtal, innan en sådan talan väcks, rikta en betalningsanmodan till det svarande kreditinstitutet för att kunna styrka att svaranden varit i ond tro i den mening som avses i ovannämnda artikel 395 i civilprocesslagen?

II. Det nationella målet, tolkningsfrågorna och förfarandet vid EU-domstolen

4. Vid en icke angiven tidpunkt ingick JO och IM, två privatpersoner, ett hypotekslåneavtal med Cajasur Banco SA (nedan kallad Cajasur).

5. År 2018 väckte JO och IM talan vid Juzgado de Primera Instancia n° 18 bis de Málaga (Förstainstansdomstol nr 18a i Málaga, Spanien) och yrkade att låneavtalets villkor om betalning av hypoteksavgifter skulle ogiltigförklaras på grund av oskälighet. JO och IM begärde också återbetalning av de belopp som de hade erlagt enligt detta villkor. JO och IM hade inte anmodat Cajasur att betala tillbaka dessa belopp innan de väckte talan.

6. Cajasur medgav, efter att ha delgetts stämningen i målet, att villkoret om hypoteksavgifter var oskäligt. Banken erbjöd sig att betala tillbaka ett belopp som var lägre än det yrkade beloppet, beräknat med hänvisning till senare praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien).

7. Den 2 mars 2020 ogiltigförklarade Juzgado de Primera Instancia n° 18 bis de Málaga (Förstainstansdomstol nr 18a i Málaga) villkoret om betalning av hypoteksavgifter på grund av oskälighet. Nämnda domstol ålade Cajasur att återbetala det belopp som JO och IM felaktigt hade erlagt, det vill säga 488,69 euro. Den förpliktade även Cajasur att ersätta rättegångskostnaderna.

8. Cajasur överklagade den del av domen varigenom Cajasur förpliktades att ersätta rättegångskostnaderna till Audiencia Provincial de Málaga (Provinsdomstolen i Málaga, Spanien), den hänskjutande domstolen, med hänvisning till att den hade meddelats i strid med artikel 395 i civilprocesslagen.

9. Enligt begäran om förhandsavgörande har Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i sin praxis uppställt följande principer för att fastställa om det föreligger ond tro i den mening som avses i artikel 395.1 i civilprocesslagen.⁴ För det första ska svaranden, för det fall att käranden har framställt en förprocessuell betalningsanmodan och svaranden inte bemöter denna begäran, bära rättegångskostnaderna även om svaranden medger talan innan svaromål avges. För det andra ska svaranden, om käranden inte framställer en förprocessuell betalningsanmodan, eller om käranden gör det men inte ger svaranden tillräcklig med tid för att bemöta denna begäran, inte bära rättegångskostnaderna även om svaranden medger yrkandet innan talan bestrids.

³ EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169.

⁴ Dom nr 2295/2021 av den 8 juni 2021 (ES:TS:2021:2295), dom nr 3413/2021 av den 22 september 2021 (ES:TS:2021:3413), och dom nr 3421/2021 av den 22 september 2021 (ES:TS:2021:3421). I dom nr 2295/2021 av den 8 juni 2021 fann Tribunal Supremo (Högsta domstolen) att den omständigheten att ett rättsligt förfarande inleddes tio arbetsdagar efter det att käranden hade framställt en förprocessuell betalningsanmodan gav svaranden otillräcklig med tid för att bemöta denna begäran. Svaranden kunde således inte anses ha handlat i ond tro, trots att denne medgav detta betalningsanspråk innan talan hade bestritts. I dom nr 3413/2021 av den 22 september 2021 väckte käranden talan i domstol några dagar efter det att svaranden hade bemött en förprocessuell betalningsanmodan genom att förklara sig villig att ta bort ett villkor i ett hypotekslåneavtal som hade förklarats ogiltigt på grund av oskälighet i en tidigare dom av Tribunal Supremo (Högsta domstolen) med verkan från den domens datum. Tribunal Supremo (Högsta domstolen) ansåg att svaranden inte hade handlat i ond tro och därför inte behövde bära rättegångskostnaderna.

10. Den hänskjutande domstolen anser att denna rättspraxis kan strida mot rätten till ett effektivt domstolsskydd som stadfästs i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) och mot artikel 6.1 i direktiv 93/13, i den mån som rätten att erhålla full kompensation villkoras av att en betalningsanmodan framställts innan talan väcktes.

11. Den hänskjutande domstolen har påpekat att även om Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i sin praxis har ogiltigförklarat det omtvistade villkoret på grund av oskälighet,⁵ så gottgör bankerna i allmänhet inte konsumenterna för de belopp som de betalat på grund av ett sådant villkor, utan avvaktar att ett domstolsförfarande inleds. Om konsumenterna inte framställer en förprocessuell betalningsanmodan, försöker bankerna undvika att bli förpliktade att bära rättegångskostnaderna genom att medge talan innan de avger svaromål.

12. Oaktat vad som anges ovan kan en svarande enligt den hänskjutande domstolen även anses ha handlat i ond tro under vissa andra omständigheter. Till dessa hör fall där svaranden är medveten om att ett avtalsvillkor är oskäligt, men avstår från att vidta åtgärder för att undanröja dess konsekvenser för konsumenten och i stället avvaktar att den sistnämnda ska inleda ett rättsligt förfarande i vetskap om att svaranden, om det inte har framställts en betalningsanmodan innan talan väcktes, inte kommer att behöva bära rättegångskostnaderna om svaranden medger talan innan svaromål avges.

13. Mot bakgrund av dessa överväganden har Audiencia Provincial de Málaga (Provinsdomstolen i Málaga) beslutat att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

- ”1. Strider det mot rätten till ett effektivt rättsmedel och mot artikel 47 i [stadgan] att kräva att en konsument, innan denne inleder ett domstolsförfarande, ska ha framställt en utomprocessuell betalningsanmodan för att en ogiltighetsförklaring av ett visst allmänt avtalsvillkor på grund av dess oskälighet, i enlighet med artikel 6.1 i [direktiv 93/13], ska medföra rätt till full ersättning för konsumentens kostnader (inbegripet rättegångskostnaderna) till följd av ogiltigförklaringen?
2. Är det förenligt med rätten till full ersättning och unionsrättens ändamålsenliga verkan och med artikel 6.1 i [direktiv 93/13] att fördelningen av rättegångskostnaderna (inbegripet ombudsarvoden) görs avhängig om konsumenten först har framställt en utomprocessuell betalningsanmodan till finansinstitutet i avsikt att det ifrågavarande villkoret ska tas bort?”

14. Den spanska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. Vid förhandlingen den 11 januari 2023 framförde Cajasur, den spanska regeringen och kommissionen muntliga argument och besvarade EU-domstolens frågor.

IV. Rättslig bedömning

A. Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning

15. Den spanska regeringen, som vid förhandlingen stöddes av Cajasur, har anfört fyra argument för att den hänskjutande domstolens framställning av de faktiska och rättsliga omständigheterna är felaktig, och att tolkningsfrågorna därför inte kan tas upp till sakprövning.

⁵ Dom nr 705/2015 av den 23 december 2015 (ES:TS:2015:5618).

16. För det första har den hänskjutande domstolen inte angett storleken på de rättegångskostnader som svaranden förpliktades att betala.

17. För det andra framgår det av begäran om förhandsavgörande att Cajasur medgav JO:s och IM:s yrkande vad gällde villkorets oskälighet, men inte vad avsåg det begärda beloppet. Eftersom JO och IM senare godtog det belopp som Cajasur erbjöd, anser den spanska regeringen att yrkandet medgavs endast delvis, vilket innebär att artikel 395 i civilprocesslagen inte är tillämplig. Svaranden förpliktades att ersätta rättegångskostnaderna eftersom talan var välgrundad i sak, i vilket fall artikel 394 i civilprocesslagen är tillämplig.

18. För det tredje har den hänskjutande domstolen felaktigt hävdats att konsumenterna kompenseras fullt ut för de negativa konsekvenserna av oskäliga villkor endast om svaranden bär kostnaderna för rättsliga förfaranden som grundar sig på direktiv 93/13. Konsumenter kan emellertid få full kompensation om de framställer en förprocessuell betalningsanmodan, i vilket fall svaranden har möjlighet att tillgodose detta anspråk, vid äventyr att denne annars får bära kostnaderna för en eventuell påföljande rättegång som käranden kan tvingas inleda.

19. Den spanska regeringen har för det fjärde gjort gällande att tolkningsfrågorna inte kan tas upp till sakprövning, eftersom artikel 395 i civilprocesslagen, såsom Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har tolkat den i sin praxis, är förenlig med artikel 47 i stadgan och direktiv 93/13. Enligt den spanska regeringen föreskrivs det i artikel 395 i civilprocesslagen endast en presumtion för ond tro när en betalningsanmodan har riktats till svaranden innan talan väcktes och denne godtar detta anspråk innan talan bestrids. Det är inte enbart i den situationen som det kan konstateras att det föreligger ond tro.

20. Kommissionens ståndpunkt vid förhandlingen var att tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning.

21. I förfaranden enligt artikel 267 FEUF, som vilar på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, ankommer det enligt fast rättspraxis uteslutande på den nationella domstol vid vilken tvisten har anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet att, mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet, bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. Följaktligen är EU-domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten.⁶

22. Frågor från nationella domstolar om unionsrätten presumeras således vara relevanta.⁷ En begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten vid den nationella domstolen eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den.⁸

23. Dessa kriterier är inte uppfyllda i förevarande mål. De frågor som ställts i begäran om förhandsavgörande är uppenbart relevanta för det avgörande som den hänskjutande domstolen har att meddela i det nationella målet, eftersom nämnda domstol önskar få klarhet i huruvida

⁶ Dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 76 och där angiven rättspraxis).

⁷ Dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

⁸ Dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 77 och där angiven rättspraxis).

direktiv 93/13 och artikel 47 i stadgan utgör hinder för tillämpningen av regler såsom artikel 395 i civilprocesslagen på fördelningen av rättegångskostnaderna i domstolsförfaranden. EU-domstolen kan redan på den grunden avslå de invändningar som gjorts mot att tolkningsfrågorna tas upp till sakprövning.

24. När det gäller de fyra invändningar mot att tolkningsfrågorna tas upp till prövning som den spanska regeringen har framfört föreslår jag att EU-domstolen ska avvisa dem av följande skäl.

25. För det första saknar den omständigheten att den hänskjutande domstolen inte har angett vilka kostnader som svaranden förpliktades att betala relevans för svaret på de ställda frågorna.

26. För det andra är EU-domstolen inte behörig att uttala sig om huruvida den hänskjutande domstolens tolkning av nationella rättsregler är korrekt.⁹ Det ankommer på sistnämnda domstol att avgöra huruvida det är artikel 394 eller artikel 395 i civilprocesslagen som ska tillämpas vid avgörandet av det mål som anhängiggjorts vid den. I detta sammanhang vill jag påpeka att Juzgado de Primera Instancia n° 18 bis de Málaga (Förstainstansdomstol nr 18a i Málaga), i motsats till vad den spanska regeringen har gjort gällande, i sin dom av den 2 mars 2020 beslöt att svaranden skulle bära rättegångskostnaderna med hänsyn till att denne hade medgett yrkandet i sin helhet.

27. Den spanska regeringens tredje och fjärde invändningar kan inte godtas, eftersom de berör sakinnehållet i de ställda frågorna. Om något, så stärker dessa invändningar uppfattningen att det är lämpligt att EU-domstolen besvarar dessa frågor.

B. Saken

28. Den hänskjutande domstolen har ställt sina två frågor, som ska besvaras tillsammans, i huvudsak för att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, jämförda med effektivitetsprincipen och artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken, när svaranden medger ett yrkande i ett domstolsförfarande innan denne avger ett svaromål, ett beslut om att förplikta svaranden att bära rättegångskostnaderna förutsätter att det kan konstateras att denne handlade i ond tro.

1. Parternas argument

29. Cajasur, den spanska regeringen och kommissionen har gjort gällande att unionsrätten inte utgör hinder för en nationell lagstiftning såsom den som är omtvistad vid den hänskjutande domstolen.

30. Cajasur hävdade vid förhandlingen att det inte krävs enligt artikel 395 i civilprocesslagen att konsumenten riktar en förprocessuell betalningsanmodan till svaranden för att den förstnämnda ska kunna få ersättning för sina rättegångskostnader. Med hänsyn till omständigheterna i det nationella målet har Cajasur emellertid inte handlat i ond tro.

31. Den spanska regeringen har anfört att artikel 395 i civilprocesslagen, såsom den har tolkats i praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen), är förenlig med kraven i artikel 47 i stadgan och artikel 6.1 i direktiv 93/13. I artikel 395 i civilprocesslagen fastställs enbart en icke

⁹ Dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 40).

motbevisbar presumtion för ond tro när konsumenten har framställt en förprocessuell betalningsanmodan. Praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) utesluter inte möjligheten för en konsument att påvisa ond tro hos svaranden även om konsumenten inte har framställt någon sådan betalningsanmodan, såsom framgår av punkt 14 i begäran om förhandsavgörande. Vid förhandlingen anförde den spanska regeringen att så kan vara fallet när Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i sin praxis redan har slagit fast att ett villkor såsom det som är omtvistat i det nationella målet är oskäligt och det med hänsyn till villkorets karaktär inte krävs någon bedömning av huruvida det är oskäligt i det enskilda fallet.

32. Den spanska regeringen anser dessutom att konsumentskyddet inte är en absolut rättighet utan måste vara förenligt med god rättskipning. Artikel 395 i civilprocesslagen främjar den sistnämnda principen genom att uppmuntra rättssökande att söka utomrättsliga lösningar på tvister genom att underrätta den andra parten om sin avsikt att inleda ett rättsligt förfarande innan talan väcks. Den omständigheten att konsumenterna måste uppfylla vissa processuella minimikrav för att kunna hävda sina rättigheter innebär inte att de inte åtnjuter det effektiva domstolsskydd som erfordras enligt artikel 47 i stadgan. Det har vidare slagits fast att sådana krav kan inbegripa att det ska ha genomförts ett förliknings- eller medlingsförfarande utanför domstol innan talan kan väckas vid domstol.¹⁰ Mekanismer som ger konsumenterna incitament att lösa sina tvister utanför domstol, såsom den som återfinns i artikel 395 i civilprocesslagen, strider följaktligen inte mot denna princip. Ett sådant incitament kan lätt tillgodoses, så att det varken innebär en oproportionerligt stor börda för konsumenten eller går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträlvade målet.

33. Den spanska regeringen har slutligen hävdatt att artikel 395 i civilprocesslagen ger de spanska domstolarna tillräckligt med handlingsutrymme för att de ska kunna tillämpa den på ett sätt som är förenligt med unionsrätten.

34. Kommissionens utgångspunkt är att artikel 6.1 i direktiv 93/13 är en tvingande bestämmelse som är likvärdig med nationella tvingande bestämmelser. Eftersom direktiv 93/13 inte harmoniserar de processuella regler som är tillämpliga på tvister om oskäligen villkor i konsumentavtal, regleras dessa frågor i medlemsstaternas interna rättsordning enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi, med förbehåll för att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen ska iakttas. Kommissionen har påpekat att processrättsliga regler om fördelningen av rättegångskostnader kan vara problematiska ur ett effektivitetsperspektiv om de avskräcker konsumenterna från att göra gällande sina rättigheter i domstol. Den fråga som uppkommer i förevarande mål är huruvida artikel 395 i civilprocesslagen, såsom den tolkats av Tribunal Supremo (Högsta domstolen), utgör ett obefogat hinder för konsumenter som vill utöva sin rätt att begära ogiltigförklaring av oskäligen villkor i konsumentavtal och att erhålla full kompensation.

35. Kommissionen har framhållit att artikel 395 i civilprocesslagen inte tvingar konsumenterna att rikta en förprocessuell betalningsanmodan till svaranden innan de väcker talan vid domstol. Om konsumenterna inte framställer något sådant förprocessuellt anspråk riskerar de emellertid att få bära sina kostnader för det rättsliga förfarandet om svaranden medger yrkandet innan talan bestrids. Enligt kommissionen föreligger inget åsidosättande av effektivitetsprincipen om konsumenterna lätt kan undvika denna risk och om den ifrågavarande regeln kan anses berättigad med hänvisning till god rättskipning. I förevarande fall kan konsumenterna enkelt

¹⁰ Dom av den 18 mars 2010, *Alassini m.fl.* (C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkterna 61–65), dom av den 14 juni 2017, *Menini och Rampanelli* (C-75/16, EU:C:2017:457, punkterna 52–55), och dom av den 27 september 2017, *Puškár* (C-73/16, EU:C:2017:725, punkterna 70 och 71).

tillmötesgå det ifrågavarande kravet, antingen på egen hand eller med biträde av ett rättsligt ombud. Den omständigheten att konsumenterna måste ta ett visst mått av initiativ för att försvara sina intressen utgör inte ett oproportionerligt hinder för att de ska kunna hävda sina rättigheter. Den ifrågavarande regeln främjar också god rättskipning, som är ett legitimt mål i linje med konsumentskyddsmålet.

36. Slutligen har kommissionen gjort gällande att artikel 395 i civilprocesslagen visserligen inrättar en presumtion för att svaranden är i ond tro när en betalningsanmodan har framställts innan talan väcktes, men att den inte hindrar konsumenten från att visa att det föreligger ond tro på andra grunder. Härvidlag anförde kommissionen vid förhandlingen att det vid en sådan bedömning kan vara relevant att beakta att de nationella domstolarna i sin praxis redan har slagit fast att ett villkor är oskäligt och att andra konsumenter har väckt motsvarande talan mot svaranden på samma grund.

2. Bedömning

37. Enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska medlemsstaterna föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten. Avtalet ska dock förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren. Denna bestämmelse ska anses vara likvärdig med nationella bestämmelser som inom den inhemska rättsordningen utgör tvingande rätt. Det är fråga om en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördiga.¹¹

38. Med tanke på vikten av det allmänintresse som ligger till grund för konsumentskyddet, kräver artikel 7.1 i direktiv 93/13 att medlemsstaterna, i konsumenternas och konkurrenternas intresse, föreskriver lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.¹² Detta skyddssystem bygger på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om bland annat informationsnivå.¹³

39. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 har tolkats så, att ett avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt i princip ska anses inte ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten. En domstols fastställelse av att ett sådant avtalsvillkor är oskäligt ska följaktligen i princip innebära att konsumentens rättsliga och faktiska situation ska återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat.¹⁴

40. Enligt principen om tilldelade befogenheter som stadgas i artikel 5.1 och 5.2 FEU ska unionen emellertid endast handla inom ramen för de befogenheter som medlemsstaterna har tilldelat den i fördragen för att nå de mål som fastställs där.¹⁵

¹¹ Dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 54 och 55).

¹² Ibidem, punkt 56.

¹³ Dom av den 4 juni 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 22), och dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 67).

¹⁴ Dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 61).

¹⁵ Dom av den 12 september 2017, Anagnostakis/kommissionen (C-589/15 P, EU:C:2017:663, punkt 97).

41. Enligt fast rättspraxis harmoniseras i princip inte förfaranden för bedömning av avtalsvillkor som påstås vara oskäligen i unionsrätten. Sådana förfaranden omfattas således av medlemsstaternas interna rättsordningar.¹⁶ Fördelningen av rättegångskostnaderna i ett domstolsförfarande vid de nationella domstolarna är i huvudsak en processrättslig fråga, vars reglering omfattas av medlemsstaternas självbestämmanderätt i förfarandefrågor.¹⁷ Enligt principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 FEU får dessa processuella regler emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionens rättsordning (effektivitetsprincipen).¹⁸

42. Utredningen i målet vid EU-domstolen tyder inte på att de förfaranderegler som är omtvistade i det nationella målet skulle tillämpas på olika sätt beroende på om den aktuella rättigheten följer av unionsrätten eller av nationell rätt. Likvärdighetsprincipen är således inte relevant för svaret på tolkningsfrågorna.

43. När det gäller effektivitetsprincipen måste varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell regel gör det omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten bedömas med beaktande av regelns funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – i de olika nationella rättsinstanserna. Härvidlag ska, i förekommande fall, de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet beaktas, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning.¹⁹ I den mån de har till syfte att avlasta ett ofta överbelastat rättsväsende, kan processuella regler som har inrättats för att tillgodose allmänintresset av god rättsskipning, inbegripet sådana som kräver en ytterligare ansträngning av konsumenterna som vill göra gällande sina rättigheter, vara berättigade, förutsatt att de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.²⁰

44. Behovet av att iakttä effektivitetsprincipen får dock inte gå så långt att total passivitet hos en berörd konsument uppvägs fullt ut.²¹ Eftersom konsumentskyddet inte är absolut innebär den omständigheten att ett särskilt förfarande omfattas av vissa processuella krav som konsumenten måste uppfylla för att kunna göra gällande sina rättigheter inte att vederbörande inte omfattas av ett effektivt domstolsskydd.²² Konsumenten måste emellertid ges möjlighet att väcka talan mot avtalets innehåll under rimliga processuella villkor, inbegripet sådana som rör fördelningen av rättegångskostnaderna, vilka inte medför att det i praktiken blir orimligt svårt eller omöjligt att utöva de rättigheter som garanteras genom direktiv 93/13.²³

45. EU-domstolen har slagit fast att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincipen utgör hinder för lagregler som gör det möjligt att låta konsumenterna stå för en del av rättegångskostnaderna, beroende på storleken på de otillbörligen erlagda belopp

¹⁶ Dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 45 och där angiven rättspraxis), och dom av den 22 september 2022, Vicente (Förfarande för indrivning av advokatarvoden) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 53 och där angiven rättspraxis).

¹⁷ Dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 95), och dom av den 7 april 2022, Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, punkt 47). Se även, för ett liknande resonemang, dom av den 22 september 2022, Vicente (Förfarande för indrivning av advokatarvoden) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 53).

¹⁸ Dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 83), och dom av den 22 september 2022, Vicente (Förfarande för indrivning av advokatarvoden) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 54).

¹⁹ Dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 48), och dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 85).

²⁰ Dom av den 31 maj 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 51).

²¹ Dom av den 22 september 2022, Vicente (Förfarande för indrivning av advokatarvoden) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 56).

²² Dom av den 31 maj 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 50).

²³ Dom av den 13 september 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 63), och dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 57).

som betalas åter till dem med anledning av att ett avtalsvillkor förklarats vara ogiltigt såsom varande oskäligt. Sådana lagregler utgör ett väsentligt hinder som kan avhålla konsumenter från att utöva sin rätt till effektiv domstolsprövning av om sådana avtalsvillkor kan anses oskäliga.²⁴ På liknande sätt har EU-domstolen funnit att en regel enligt vilken konsumenten ska ersätta tre fjärdedelar av domstolsavgifterna när vederbörande inger ett bestridande av ett betalningsföreläggande är ägnad att avskräcka konsumenten från att försvara sina rättigheter, särskilt när tvisten rör små belopp.²⁵ Nationell lagstiftning som föreskriver ett maximibelopp för advokatarvoden som en konsument som har vunnit målet i sak kan få ersättning för från näringsidkaren strider dock inte mot direktiv 93/13, under förutsättning att detta maximibelopp gör det möjligt för konsumenten att få ersättning med ett belopp som är rimligt och proportionerligt i förhållande till de kostnader som objektivt sett varit nödvändiga för att väcka denna talan.²⁶ När det gäller domstolsförfaranden om fastställelse av oskäliga villkor i konsumentavtal strider nationell lagstiftning som innebär att konsumenten, för det fall att vederbörandes krav tillgodoses vid sidan om domstolsförfarandet, ska bära sina rättegångskostnader inte mot unionsrätten, under förutsättning att den domstol vid vilken talan väckts beaktar en eventuell ond tro hos den berörda näringsidkaren och i förekommande fall förpliktar den sistnämnde att ersätta de kostnader som uppkommit för konsumenten med anledning av detta domstolsförfarande.²⁷

46. Medlemsstaternas skyldighet att säkerställa den ändamålsenliga verkan av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten, inklusive direktiv 93/13, inbegriper ett krav på ett effektivt domstolsskydd, vilket även har stadfäst i artikel 47 i stadgan. Detta skydd måste bland annat gälla fastställandet av de närmare processuella reglerna för väckandet av en talan som grundar sig på någon sådan rättighet.²⁸ De grundläggande rättigheterna, såsom kravet på ett effektivt domstolsskydd, utgör emellertid inte absoluta rättigheter. De kan inskränkas under förutsättning att de faktiskt tillgodoser de allmänintressen som eftersträvas och att de, mot bakgrund av det eftersträvalse målet, inte medför ett oproportionerligt och oacceptabelt ingrepp som påverkar själva innehållet i de på detta sätt garanterade rättigheterna.²⁹

47. Det är mot bakgrund av denna rättspraxis som det ska undersökas om en nationell förfaranderegler, såsom den som är omtvistad här, nämligen artikel 395 i civilprocesslagen, undergräver ett effektivt skydd för konsumenterna enligt direktiv 93/13, jämförd med artikel 47 i stadgan.

48. Jag konstaterar att artikel 395 i civilprocesslagen reglerar fördelningen av kostnaderna för rättsliga förfaranden vid nationella domstolar, vilket är en fråga som omfattas av medlemsstaternas självbestämmanderätt i förfarandefrågor, med förbehåll för särskilt effektivitetsprincipen. Regler om fördelningen av rättegångskostnader kan utgöra hinder för att de rättigheter som följer av direktiv 93/13 ska kunna utövas på ett effektivt sätt inför nationell domstol. Såsom den spanska regeringen och kommissionen har anfört tycks artikel 395 i civilprocesslagen eftersträva ett mål av allmänintresse, nämligen god rättskipning, i den mån den syftar till att främja uppgörelser utanför domstol och därmed minska belastningen på domstolsväsendet.

²⁴ Dom av den 16 juli 2020, Caixabank och Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 och C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 99).

²⁵ Se dom av den 13 september 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkterna 67–69).

²⁶ Dom av den 7 april 2022, Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, punkterna 54–58).

²⁷ Dom av den 22 september 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC SAU (C-215/21, EU:C:2022:723, punkt 44).

²⁸ Dom av den 31 maj 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 49).

²⁹ Dom av den 14 juni 2017, Menini och Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, punkterna 53 och 54).

49. Det krävs en måttlig ansträngning för att framställa en förprocessuell betalningsanmodan som gör att konsumenten kan vara säker på att erhålla kompensation för sina kostnader för ett eventuellt domstolsförfarande för det fall att svaranden godtar yrkandet innan talan bestrids. Med hänsyn till det legitima mål som eftersträvas med denna regel, kan det inte anses utgöra ett oproportionerligt hinder för utövandet av de rättigheter som följer av direktiv 93/13 att uppställa krav på en sådan ansträngning. Det kostar ingenting att framställa en förprocessuell betalningsanmodan och det krävs inte biträde av en advokat. Såsom Cajasur och den spanska regeringen uppgav vid förhandlingen kan en förprocessuell betalningsanmodan riktas till svaranden per brev, per e-post eller via den klagomålstjänst som enligt spansk lag ska finnas hos kreditinstitut som står under tillsyn av Banco de España (Spaniens centralbank). När det gäller konsumenter som har anlitat en advokat i syfte att inleda ett rättsligt förfarande, såsom förefaller ha varit fallet i det nationella målet, är det ännu svårare att se hur detta krav skulle kunna utgöra en betydande börda.

50. Cajasur, den spanska regeringen och kommissionen har understrukt att svaranden enligt artikel 395 i civilprocesslagen inte ska bära rättegångskostnaderna om svaranden i samband med ett domstolsförfarande medger talan innan svaromål avges, förutsatt att denne inte handlat i ond tro. Vid ett ytligt betraktande, och med förbehåll för de spanska domstolarnas tolkning, tycks denna bestämmelse emellertid inte hindra en domstol från att slå fast att svaranden är i ond tro på andra grunder. Det finns ingenting i handlingarna i målet som tyder på att de spanska domstolarna har behandlat denna fråga. Det är i detta sammanhang viktigt att erinra om att principen om direktivkonform tolkning innebär att de nationella domstolarna ska göra allt som ligger inom deras behörighet, med hänsyn till den nationella rätten i sin helhet och med tillämpning av erkända tolkningsmetoder, för att säkerställa att ett direktiv ges full verkan och för att uppnå ett resultat som är förenligt med dess syfte. Kravet på konform tolkning innefattar en skyldighet för de nationella domstolarna att, i förekommande fall, ändra fast rättspraxis om denna grundas på en tolkning av nationell rätt som är oförenlig med ett direktivs syfte.³⁰

51. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att Tribunal Supremo (Högsta domstolen) redan har ogiltigförklarat det villkor avseende hypoteksavgifter som är föremål för förfarandet vid den hänskjutande domstolen på grund av oskälighet. Begäran om förhandsavgörande ger vid handen att kreditinstituten, i stället för att informera konsumenterna om konsekvenserna av denna inhemska rättspraxis för deras avtal, väntar till dess att de mottar en förprocessuell betalningsanmodan, som de godtar, eller till dess att konsumenterna väcker talan, i vilket fall de medger yrkandet innan svaromål avges för att undvika att behöva bära rättegångskostnaderna. Den kunskap som kreditinstituten kan förväntas besitta i dessa frågor och konsumenternas svaga ställning³¹ kan, i kombination med ovannämnda beteende, anses grunda ond tro från kreditinstitutets sida, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att bedöma. Ett sådant synsätt skulle vara förenligt med den avhållande verkan som åsyftas med den ordning som fastställs i direktiv 93/13³² och med medlemsstaternas skyldighet att föreskriva lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i konsumentavtal.³³

³⁰ Dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkterna 65 och 66). Se även, för ett liknande resonemang, dom av den 22 september 2022, Vicente (Förfarande för indrivning av advokatarvoden) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 74).

³¹ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 56).

³² Ibidem, punkt 63.

³³ Dom av den 31 maj 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punkt 33), och dom av den 26 juni 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 44).

V. Förslag till avgörande

52. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att EU-domstolen ska besvara de frågor som ställts av Audiencia Provincial de Málaga (Provinsdomstolen i Málaga, Spanien) på följande sätt:

Artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal, jämförda med effektivitetsprincipen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,

ska tolkas så,

att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken, när svaranden medger ett yrkande i ett domstolsförfarande innan denne avger ett svaromål, ett beslut om att förplikta svaranden att bära rättegångskostnaderna förutsätter att det kan konstateras att svaranden handlade i ond tro.